

Bruselj, 22. maj 2026
(OR. en)

9202/26

CULT 71	EMPL 113
AUDIO 70	GENDER 35
CULT HERIT 13	DIGIT 135
EDUC 160	TOUR 26
JEUN 75	MI 465
COMPET 563	ENV 502
SAN 298	PROCIV 96
DISINFO 41	RECH 219
RELEX 648	NDICI 14
FREMP 167	FIN 675
AG 74	

DOPIS O TOČKI POD „I/A“

Pošiljatelj:	predsedstvo
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Zadeva:	Skupna izjava „Evropa za kulturo – kultura za Evropo“ – odobritev

I. UVOD

1. Komisija je 12. novembra 2025 Svetu in Evropskemu parlamentu predložila osnutek skupne izjave „Evropa za kulturo – kultura za Evropo“ (v nadaljnjem besedilu: skupna izjava)¹. Cilj te izjave je zagotoviti okrepljeno politično zavezanost na področju kulture v okviru vlog in pristojnosti posamezne institucije.

¹ Dok. 15410/25 ADD 2.

2. Odbor stalnih predstavnikov je 1. aprila pooblastil predsedstvo, da z Evropskim parlamentom in Komisijo začne medinstitucionalne pogovore na podlagi besedila iz dok. 7663/26 REV 1, potem ko ga je 21. januarja 2026 in 17. februarja 2026 preučil Odbor za kulturne zadeve.
3. Pogovori o besedilu izjave so potekali na štirih medinstitucionalnih sejah – tri so bile na tehnični ravni (22. aprila, 4. maja in 6. maja 2026) in ena na politični ravni (18. maja 2026 v Strasbourgu) –, na katerih je bil dosežen začasni politični dogovor z Evropskim parlamentom in Komisijo. Kompromisno besedilo je v prilogi.
4. Skupno izjavo bi morali zdaj podpisati Evropski parlament, Svet in Komisija.

II. ZAKLJUČEK

Odbor stalnih predstavnikov naj:

- potrdi dogovor ter
 - Svetu priporoči, da:
 - odobri priloženo besedilo skupne izjave „Evropa za kulturo – kultura za Evropo“ in
 - pooblasti predsedstvo, da izjavo podpiše v njegovem imenu.
-

Osnutek skupne izjave

„Evropa za kulturo – kultura za Evropo“

Preambula

ob upoštevanju naslednjega:

- a) Evropa je celina neizmerne umetnosti, kulture, ustvarjalnosti ter bogate kulturne dediščine in zgodovine. Kulturna raznolikost in živahnost Evrope, ki ju spodbuja odličnost njenih umetnikov in umetnic ter kulturnih in ustvarjalnih delavcev in delavk, sta bistvenega pomena za vrednote in identiteto EU, saj razvijata občutek pripadnosti Evropi in skupno evropsko identiteto ter krepiata demokracijo.
- b) Kulturni in ustvarjalni sektorji in gospodarske dejavnosti so dinamični gospodarski sektorji. Zajemajo vse oblike izražanja in udejanjanja, povezane z umetnostjo, kulturo in kulturno dediščino ter avdiovizualnim področjem in mediji. Predstavljajo strateški vir za konkurenčnost in kohezijo Evrope, saj ustvarjajo gospodarsko rast in pozitivne učinke prelivanja v vseh sektorjih in na vseh ozemljih, razvijajo kvalificirana delovna mesta ter spodbujajo ustvarjalno in inovativno prednost EU.
- c) Kultura in kulturna dediščina podpirata temeljne vrednote, na katerih temelji EU, tj. spoštovanje človekovega dostojanstva, svobodo, demokracijo, enakost, pravno državo in spoštovanje človekovih pravic (člen 2 PEU), ter utelešata geslo EU „Združena v raznolikosti“. Glavni cilj EU na področju kulture je spoštovati in spodbujati njeno bogato kulturno in jezikovno raznolikost, skrbeti za varovanje in razvoj evropske kulturne dediščine ter spodbujati sodelovanje med državami članicami (člen 3 PEU, člen 167 PDEU) in tako podpirati ukrepe držav članic na področju kulture.

- d) Kultura in kulturna dediščina ustvarjata prostor, v katerem si lahko zamišljamo zelene prihodnosti, ter sta bistveni za evropski način življenja. Ponujata platformo za javni dialog, združujeta skupnosti, bogatita življenja, v naše družbe prinašata kohezijo in sta pomemben dejavnik zunanjega delovanja EU. EU lahko svoje kulturne dobrine izkoristi za krepitev odpornosti, spodbujanje miru in demokracije ter kot navdih za inovativne rešitve, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju.
- e) Kultura je strateški vir EU za spoprijemanje z današnjimi perečimi razmerami, kot so geopolitične in geoekonomske napetosti, globalno segrevanje in degradacija okolja, socialne in ekonomske neenakosti, hitre tehnološke spremembe, demografske spremembe in kriza na področju duševnega zdravja. Istočasno se kulturni in ustvarjalni sektorji in gospodarske dejavnosti, vključno z avdiovizualnim sektorjem, spopadajo z lastnimi izzivi, zaradi česar sta potrebna usmerjena podpora in odločno ukrepanje.
- f) V tej izjavi je predstavljena dolgoročna strateška vizija za umestitev kulture v središče evropske identitete, tudi na podlagi dosežkov delovnih načrtov EU za kulturo. Izjava poudarja pomen kulture za posameznike in posameznice, skupnosti in EU ter krepi kulturne pravice in načela. Priznava vlogo kulturnih dejavnosti, dobrin in storitev kot nosilk identitet, vrednot in pomenov. Ponovno tudi potrjuje, da bi morala Unija pri vseh svojih ukrepih upoštevati kulturne vidike, zlasti zaradi spoštovanja in spodbujanja raznolikosti svojih kultur.
- g) Ob priznavanju podporne vloge EU na področju kulture ta izjava potrjuje skupne politične zaveze in odgovornosti Evropskega parlamenta, Sveta Evropske unije in Evropske komisije – v okviru njihovih pristojnosti in ob polnem spoštovanju prava EU –, ki temeljijo na ključnih usmeritvah, določenih v kulturnem kompasu za Evropo, ki ga je Komisija predstavila leta 2025.

Skupna izjava „Evropa za kulturo – kultura za Evropo“

Naš cilj je spodbujati in umestiti kulturo kot vir in kot koristnico evropske enotnosti, demokracije, raznolikosti, odličnosti in konkurenčnosti. Zato se zavezujemo, da bomo:

- krepili vlogo Evropske unije kot svetovne kulturne velesile in živahnega vozlišča ustvarjalnosti, kjer lahko vsak svobodno ustvarja in sodeluje v kulturi ter dostopa do nje, tj. vlogo, ki brani kulturne pravice ter spodbuja opolnomočenje državljanov in državljanek ter ustvarjalcev in ustvarjalk,
- poskrbeli, da kultura ostane gonilna sila socialno-ekonomskega in teritorialnega tkiva Evrope, ob priznavanju imanentne, družbene, državljanske in gospodarske vrednosti kulture ter njenega preobrazbenega potenciala,
- spodbujali ukrepe za opolnomočenje, uspešnost, inovativnost in konkurenčnost na svetovni ravni,
- priznavali imanentno vrednost kulture in njeno vlogo javne dobrine, ki prispeva k odpornosti in trajnostni rasti EU.

V skladu s temi zavezami in štirimi ključnimi usmeritvami kulturnega kompasa za Evropo izjavljamo, da sprejemamo v nadaljevanju predstavljena načela za kulturne politike v Evropi.

1. **Svoboda umetniškega izražanja** in svoboda ustvarjanja sta temelj kulture ter imata nepogrešljivo vlogo pri spodbujanju demokratičnih družb in ohranjanju evropskih vrednot.

Zavezujemo se, da bomo:

- varovali svobodo umetniškega izražanja in spoštovanje vrednot EU kot temelja demokracije in temeljnih pravic v Evropski uniji,
- ščitili umetnike in umetnice ter kulturne delavce in delavke pred cenzuro, ustrahovanjem in neupravičenim vmešavanjem,
- ščitili neodvisnost kulturnih ustanov.

2. **Kulturna in jezikovna raznolikost** sta temeljni vrednoti, na katerih temelji EU. Zavezuje se, da bomo:

- podpirali, slavili in ohranjali bogato kulturno in jezikovno raznolikost Evropske unije ter njeno kulturno suverenost,
- spodbujali bogato raznolikost kulturnih del in vsebin, ustvarjenih v Evropi, zlasti prek spleta, ter ob spoštovanju jezikovne raznolikosti spodbujali njihovo prepoznavnost in odkrivnost v vseh uradnih jezikih EU.

3. **Dostop do kulture** je temeljni steber demokratičnih in vključujočih družb. Zavezuje se, da bomo:

- spodbujali vključujoč dostop do kulture in kulturne dediščine, sodelovanje v kulturi in kulturni dediščini ter njuno uživanje in njune koristi za vse, zlasti mlajše generacije,
- posebno pozornost namenili kulturnim pravicam – ki zajemajo dostop do kulture – ranljivih oseb, vključno z invalidi, marginaliziranimi ali prikrajšanimi osebami ter ljudmi, ki živijo na podeželskih, oddaljenih ali zapostavljenih območjih, vključno z območji, ki jim grozi depopulacija ali se soočajo s socialno-ekonomskimi izzivi,
- krepili in izboljševali kulturno infrastrukturo po vsej Evropi, pri čemer bomo pozorni na obravnavanje socialno-ekonomskih in teritorialnih razlik ter spodbujanje kulturnega udejstvovanja na lokalni ravni.

4. Vsak ima pravico do **poštenih, pravičnih, zdravih in varnih delovnih razmer**, tudi umetniki in umetnice ter kulturni delavci in delavke, ki so v središču naših kulturnih in ustvarjalnih sektorjev in gospodarskih dejavnosti. Pravično plačilo in ustrezni delovni pogoji so bistvenega pomena za umetniško svobodo in kulturno raznolikost. Zavezujemo se, da bomo:

- ob spoštovanju vloge in avtonomije socialnih partnerjev spodbujali pravično plačilo, ustrezno socialno zaščito, dostop do razvoja spretnosti in mobilnost za vse umetnike in umetnice ter kulturne delavce in delavke ter podpirali njihovo pravico do kolektivnih pogajanj, njihovo zdravje in varnost pri delu, vključno z duševnim zdravjem,
- spodbujali enakost spolov na področju kulture in kulturne dediščine ter ščitili pravice invalidnih umetnikov in umetnic ter kulturnih delavcev in delavk.

5. **Mladi** so ključni za oblikovanje prihodnosti Evrope in njene raznolike kulturne krajine. Zavezujemo se, da bomo:

- spodbujali zastopanost mladih in njihovo sodelovanje pri oblikovanju politik na področju kulture, da se okrepi njihov glas v postopkih odločanja, ki jih zadevajo,
- podpirali mlade in še neuveljavljene umetnike in umetnice, vključno z marginaliziranimi ali prikrajšanimi osebami, ob priznavanju njihovega prispevka k evropski kulturi in dediščini,
- spodbujali medgeneracijsko sodelovanje in izmenjavo med umetniki in umetnicami, da se zagotovi prenos spretnosti, znanja in tradicij.

6. Sinergija med **kulturo, umetnostjo in izobraževanjem** je bistvena za razvoj in blaginjo prihodnjih družb. Zavezujemo se, da bomo:
- spodbujali umetnostno vzgojo za vse pri formalnem, neformalnem ter priložnostnem učenju v okviru vseživljenjskega učenja, s čimer se prispeva k raznolikosti in odpornosti EU,
 - podpirali pristop STEAM (naravoslovje, tehnologija, inženirstvo, umetnost in matematika) ter interdisciplinarne in transdisciplinarne sinergije med kulturo, umetnostjo, naravoslovjem in tehnologijo.
7. Kulturno udejstvovanje ima dokazano pozitivne učinke na **zdravje in dobrobit** posameznikov in posameznic ter skupnosti. Zavezujemo se, da bomo:
- prek svojih politik spodbujali pozitivne učinke kulture in kulturnega udejstvovanja na zdravje in dobrobit,
 - izmenjevali najboljše prakse in inovativne pristope med sektorji.
8. Etična, trajnostna in odgovorna uporaba, razvoj in upravljanje sistemov **umetne inteligence** (UI) bi morali spodbujati človeško ustvarjalnost s pravičnim pristopom, ki temelji na pravicah in je osredotočen na človeka. Morali bi: spoštovati kulturne pravice, dostopnost, vključevalnost in kulturno raznolikost, spodbujati odkrivnost in prepoznavnost evropskih, nacionalnih in lokalnih vsebin ter prispevati k njima, spodbujati konkurenčnost, odpravljati digitalni razkorak in spodbujati digitalno vključenost. Zavezujemo se, da bomo:
- spodbujali človeško ustvarjanje ter evropsko kulturno in jezikovno digitalno suverenost ter obravnavali etična tveganja pristranskosti in kulturne homogenizacije,
 - ščitili pravice intelektualne lastnine z obravnavanjem učinkov UI na ustvarjalce in ustvarjalke ter njihovo pravično plačilo ob hkratnem sprejemanju inovacij,

- spodbujali preglednost vsebin, ustvarjenih z UI, da se olajša razlikovanje med vsebinami, ki jih ustvari človek, in vsebinami, ustvarjenimi z UI,
- spremljali in blažili učinek UI na delovna mesta ter podpirali kulturne in ustvarjalne sektorje in gospodarske dejavnosti pri prilagajanju na tehnološke spremembe in pridobivanju digitalnih spretnosti,
- spodbujali uporabo UI kot orodja za podporo kulturnim in ustvarjalnim delavcem in delavkam ter omogočali kulturnim in ustvarjalnim sektorjem in gospodarskim dejavnostim, da izkoristijo priložnosti, ki jih ponujajo te tehnologije, ter tako okrepili inovacijsko zmogljivost Evrope in njeno globalno tehnološko konkurenčnost.

9. **Kulturna dediščina** povezuje našo preteklost z našo prihodnostjo. Je simbol enotnosti v raznolikosti ter temelj naše identitete, demokracije in odpornosti. Zavezuje se, da bomo:

- ščitili, varovali in promovirali bogato evropsko naravno in kulturno dediščino, tako snovno kot nesnovno, ter hkrati izkoriščali digitalne tehnologije za spodbujanje njenega ohranjanja, dostopnosti in inovativnosti,
- izboljševali ozaveščenost, raziskave in razvoj zmogljivosti ter uporabo in interoperabilnost podatkovnih zbirk in digitalnih tehnologij za spoprijemanje z grožnjo nedovoljene trgovine s kulturnimi dobrinami in povezanih kaznivih dejanj ter hkrati spodbujali sodelovanje med zadevnimi strokovnjaki in strokovnjakinjami, kot so tisti, ki se ukvarjajo s področji dediščine, odkrivanja in pregona ali carine, tudi v mednarodnem okviru,
- spodbujali medgeneracijsko izmenjavo, da se zagotovi prenos kulturne dediščine in znanja s starejših na mlajše generacije.

10. Kultura in kulturna dediščina spodbujata **regionalni in teritorialni razvoj, odpornost, socialno kohezijo in konvergenco** med evropskimi regijami. Zaščititi ju je treba tudi v kriznih časih, med drugim pred tveganji, kot so učinki podnebnih sprememb. Zavezujemo se, da bomo:
- izkoristili potencial kulture in kulturne dediščine v sinergiji z drugimi področji za povečanje privlačnosti vseh ozemelj in obravnavanje teritorialnih izzivov, med drugim boja proti upadanju prebivalstva, zlasti na obrobni, podeželskih, oddaljenih in zapostavljenih območjih ter v najbolj oddaljenih regijah EU,
 - pospeševali trajnostni kulturni turizem, ki spoštuje kulturno dediščino, krajine in prakse skupnosti ter prispeva k regionalnemu in lokalnemu razvoju,
 - preučili različne načine vključevanja kulture in kulturne dediščine v sodelovanje na področju pripravljenosti na krize, varnostnega načrtovanja in načrtovanja pripravljenosti na krize, kriznega upravljanja in obvladovanja tveganj, obnove po krizi, okrevanja in mirovnih procesov.
11. Kultura, vključno s kulturno dediščino, je ključnega pomena pri **prehodu na okoljsko trajnostnost**, saj oblikuje vrednote, vedenje in prakse, na katerih temelji okoljsko odgovoren razvoj. Zavezujemo se, da bomo:
- poudarjali pomen kulture pri odzivu politike na ekološke izzive, in sicer s spodbujanjem arhitekture, oblikovanja, varstva dediščine, upravljanja krajine, ki stremijo h kakovosti, inovacijam, vključevanju in odličnosti, ter s spodbujanjem uvajanja praktičnih orodij in spretnosti za ekologizacijo ter omogočanjem akterjem na področju kulture in dediščine, da vodijo in spreminjajo diskurze skupaj s skupnostmi.

12. Za uresničevanje ambicij te izjave in polno izkoriščanje prečnih učinkov kulture je treba kulturo promovirati v notranjih in zunanjih politikah EU, se odzivati na potrebe kulturnih in ustvarjalnih sektorjev in gospodarskih dejavnosti ter vlagati vanje, obenem pa spremljati napredek. Zavezuje se, da bomo:

- podpirali trajnostnost kulturnih in ustvarjalnih sektorjev in gospodarskih dejavnosti ter varovali kulturno dediščino, tudi s spodbujanjem različnih oblik financiranja ter razmislekom o inovativnih in alternativnih načinih financiranja na vseh ravneh upravljanja,
- zagotavljali učinkovito vključevanje kulture v ustrezne strategije, politike in ukrepe EU ter ustrezna orodja financiranja od zgodnje faze zasnove do izvajanja,
- okrepili čezmejno kroženje evropskih kulturnih del v vsej njihovi raznolikosti,
- vzdrževali tesen in reden dialog z relevantnimi deležniki,
- promovirali to izjavo – v okviru zadevnih vlog in pristojnosti podpisnikov – v odnosih EU s partnerskimi državami in ustreznimi mednarodnimi organizacijami ter spodbujali sodelovanje v večstranskih forumih,
- spodbujali pobude, katerih cilj je izboljšati razpoložljivost zanesljivih in primerljivih podatkov o kulturi, da se podpre razvoj z dokazi podprtih kulturnih politik,
- pregledovali napredek na področjih, ki jih zajema ta izjava.
